

Participatiewet

Sinds 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht. Deze wet vervangt de Wet werk en bijstand (Wwb), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een groot deel van de Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong). De Participatiewet heeft als doel zoveel mogelijk mensen naar werk toe te leiden. Iedereen die kan werken maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet.

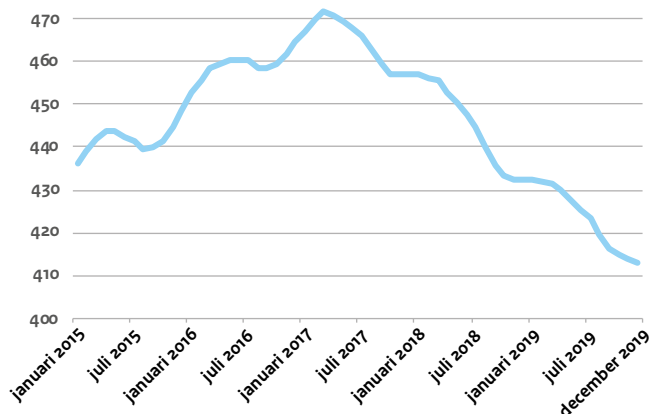
De wet geeft gemeenten meer verantwoordelijkheden en mogelijkheden om mensen met een arbeidsbeperking of mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen en te houden. De Participatiewet regelt ook dat gemeenten bijstand verlenen aan mensen die (tijdelijk) niet (volledig) in hun noodzakelijke bestaanskosten kunnen voorzien.

Deze factsheet geeft een cijfermatig beeld van de uitvoering van de Participatiewet in de periode januari 2015 tot en met december 2019. Daarmee wordt een periode voor de coronacrisis beschreven. In een volgende factsheet zullen de eerste effecten van de coronacrisis zichtbaar worden. Deze editie behandelt ontwikkelingen op drie thema's: mensen met een bijstandsuitkering, de ondersteuning door gemeenten in het algemeen en aan mensen met een arbeidsbeperking in het bijzonder.

Personen met een bijstandsuitkering

In december 2019 hadden in totaal 413.000 mensen een bijstandsuitkering. Dit is het laagste aantal sinds de invoering van de Participatiewet in 2015. Het aantal personen met een bijstandsuitkering piekte in maart 2017 (472.000). Sindsdien is een geleidelijke daling ingezet.

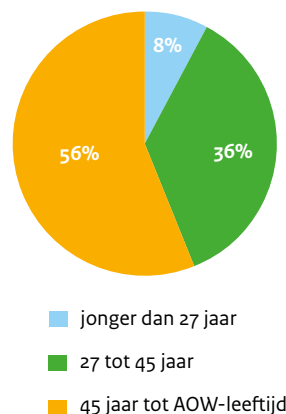
Figuur 1: Ontwikkeling aantal personen tot AOW leeftijd met bijstandsuitkering, januari 2015 – december 2019 (x 1.000).

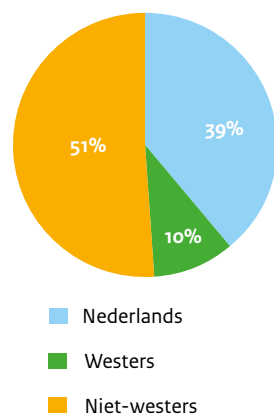
Bron: CBS

Specifieke groepen in de bijstand

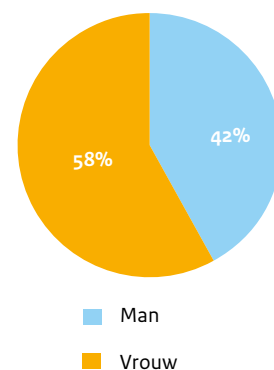
Figuur 2: Personen met bijstandsuitkering: verdeling naar leeftijd, migratieachtergrond en geslacht, december 2019.

Meer dan de helft van de mensen met een bijstandsuitkering is 45 jaar of ouder. Dit aandeel is sinds januari 2015 gestegen van 49% tot 56% in december 2019. Ter vergelijking, het aandeel 45-plussers in de hele bevolking van 15 tot 65 jaar bedraagt 43%.

Ruim de helft van de mensen met een bijstandsuitkering heeft een niet-westerse migratieachtergrond. Begin 2015 bedroeg dit 46% en in december 2019 51%. Het aandeel mensen met een niet-westerse migratieachtergrond binnen de hele bevolking van 15 tot 65 jaar is 14%.

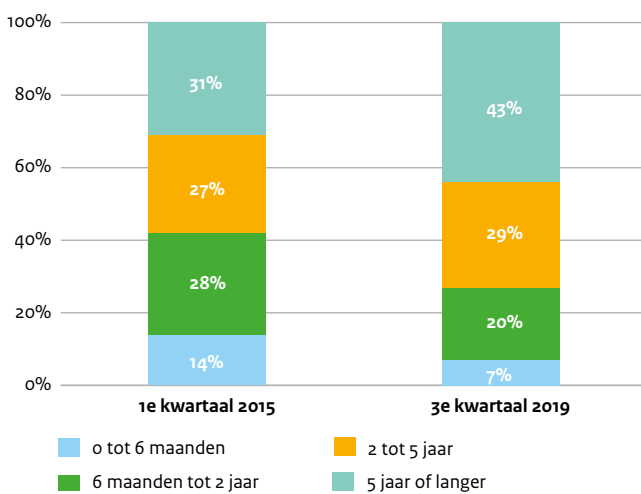
Van alle mensen die in december 2019 bijstand ontvangen, is 58% vrouw en 42% man. Deze verdeling is ten opzichte van januari 2015 licht verschoven (56% vrouw, 44% man). Onder de hele bevolking van 15 tot 65 jaar is de man-vrouw verdeling 50%-50%.

Bron: CBS

Meer mensen langdurig in de bijstand

Het aandeel mensen dat langer dan twee jaar aaneensluitend bijstand ontvangt stijgt. In het eerste kwartaal van 2015 was dit aandeel 58% (258.000), en dat steeg naar 72% (301.000) in het derde kwartaal van 2019. Het aandeel mensen dat langer dan vijf jaar bijstand ontvangt steeg het meest: van 31% begin 2015 in het derde kwartaal van 2019. Het aandeel personen dat minder dan twee jaar een bijstandsuitkering ontvangt daalde in deze periode juist van 42% naar 27%.

Figuur 3: Bijstandsuitkeringen naar duur, eerste kwartaal 2015 - derde kwartaal 2019.

Bron: CBS

Oudere bijstandsgerechtigden (vanaf 45 jaar) ontvangen vaak langdurig bijstand. Ruim vier op de vijf oudere bijstandsgerechtigden ontvangen langer dan twee jaar bijstand.

Tabel 1: Bijstandsuitkeringen naar duur: aandeel langdurig in de bijstand naar leeftijd, geslacht en migratieachtergrond, eind derde kwartaal 2019.

	Totaal aantal in bijstand	Twee tot vijf jaar bijstand	Vijf jaar of langer bijstand
Leeftijd			
Jonger dan 25 jaar	24.440	25%	0%
25 tot 35 jaar	70.800	40%	17%
35 tot 45 jaar	89.210	33%	39%
45 tot 55 jaar	111.850	28%	52%
55 jaar tot AOW-leeftijd	120.040	21%	62%
Geslacht			
Mannen	175.070	30%	40%
Vrouwen	241.330	28%	46%
Migratieachtergrond			
Nederlands	163.900	26%	46%
Niet-westers	212.900	32%	40%
Westers	39.600	25%	50%

Bron: CBS

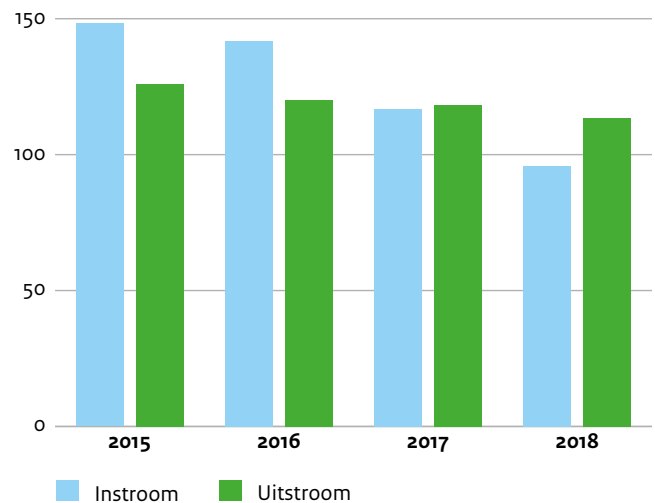
Van alle vrouwen in de bijstand, ontvangt 46% meer dan vijf jaar bijstand. Onder alle mannen in de bijstand ligt dit op 40%. De helft van de uitkeringsgerechtigden met een westerse migratieachtergrond ontvangt langer dan vijf jaar bijstand.

Minder mensen in de bijstand

Het aantal bijstandsgerechtigden daalt. Sinds maart 2017, toen 472.000 mensen tot de AOW-leeftijd een bijstandsuitkering ontvingen, is een geleidelijke daling ingezet naar het aantal van 413.000 in december 2019 (zie figuur 1).

Deze ontwikkeling weerspiegelt zich ook in de gegevens over in- en uitstroom. Sinds half 2017 neemt de instroom in de bijstand af, en stromen er meer mensen uit de bijstand dan er nieuwe aanvragen gedaan worden. Dit zet zich ook door in de eerste drie kwartalen van 2019: ongeveer 66.000 mensen stroomden de bijstand in en 78.000 stroomden tot september 2019 de bijstand uit.

Figuur 4: Ontwikkeling aantal instromers en uitstromers bijstand, 2015 – 2018 (x1.000).

Bron: CBS

Onder jongeren in de bijstand is de in- en uitstroom hoog. Afgezet tegen het totaal aantal jongeren tot 25 jaar met bijstand in september 2019 is in de eerste drie kwartalen van 2019 meer dan de helft de bijstand in- of uitgestroomd (respectievelijk 56% en 53%). Ook voor de groep tussen 25 en 35 jaar die een beroep doen op bijstand ligt de dynamiek van in- en uitstroom met respectievelijk 26% en 33% hoger dan gemiddeld (zie tabel 2).

Tabel 2: In- en uitstroom bijstand naar leeftijd (percentage t.o.v. aantal bijstandsgerechtigden september 2019), eerste tot en met derde kwartaal 2019.

	Totaal september 2019	Instromers	Uitstromers
Jonger dan 25 jaar	24.440	13.620 (56%)	12.950 (53%)
25 tot 35 jaar	70.800	18.630 (26%)	23.290 (33%)
35 tot 45 jaar	89.210	13.450 (15%)	17.740 (20%)
45 tot 55 jaar	111.850	12.120 (11%)	15.090 (13%)
55 jaar tot AOW-leeftijd	120.040	7.770 (6%)	9.020 (8%)
Totaal	416.400	65.580 (16%)	78.080 (19%)

Bron: CBS

Ondersteuning naar werk door gemeenten

Sinds de Participatiewet van kracht is, zijn gemeenten voor een grotere groep mensen het eerste aanspreekpunt voor ondersteuning bij het vinden en behouden van werk. Juist voor de nieuwe doelgroep van de gemeenten -jonggehandicapten die niet volledig arbeidsongeschikt zijn en voorheen onder de Wajong zouden vallen- en voor mensen in (of op de wachtlijst voor) een sociale werkvoorziening, hebben gemeenten nieuwe ondersteuningsmogelijkheden gekregen. Gemeenten kunnen structurele loonkostensubsidie, jobcoaches en beschut werk als re-integratievoorziening inzetten om mensen met een arbeidsbeperking met verminderde arbeidsproductiviteit naar een baan te geleiden.

Daarnaast verstrekken gemeenten uiteenlopende re-integratievoorzieningen gericht op het leren van vaardigheden of het opdoen van werkervaring aan andere mensen, met en zonder bijstandsuitkering, die een afstand tot de arbeidsmarkt hebben en hulp nodig hebben om aan het werk te komen. Tot eind 2018 telden de meeste van deze voorzieningen in de statistiek als 'overige voorzieningen'. Vanaf begin 2019 vervalt deze restcategorie, waar bijna 90% van alle voorzieningen die gemeenten inzetten toe wordt gerekend, en onderscheidt het CBS meer soorten voorzieningen. Het cijfermatige beeld van de uitvoering van de Participatiewet wordt inzichtelijker.

Meer inzicht in re-integratievoorzieningen

Sinds de invoering van de Participatiewet zetten gemeenten meer re-integratievoorzieningen in. Tussen januari 2015 en december 2018 is er sprake van een toename van 33% in het aantal lopende voorzieningen. Ook in de cijfers over 2019 groeit het aantal voorzieningen door. In januari 2019 werden in totaal 235.000 voorzieningen ingezet, wat verder opliep naar 246.000 in december 2019, een toename van bijna 5%.

Tabel 3: Aantal ingezette voorzieningen naar type, december 2019.

Type voorziening	Aantal
Financiële compensatie	
Loonkostensubsidie Participatiewet	20.500
Forfaitaire loonkostensubsidie	2.350
Tijdelijke loonkostensubsidie	1.610
Werkplekken	
WIW/ID-baan	460
Beschut Werk	3.370
Participatieplaats	7.120
Proefplaatsing t.b.v. loonwaardebepaling	1.130
Overige werkplekken	15.130
Ondersteuning op de werkplek	
Jobcoach/begeleiding op de werkplek	12.660
Werkplekaanpassing	10
Voorziening naar werk of participatie	
Coaching naar werk of naar participatie	69.150
Training/cursus/opleiding	31.960
Vrijwilligerswerk	27.180
Overige sociale activering	21.770
Faciliterende voorzieningen	
Vervoer en overig faciliterend	17.360
Anders	
Uitbestede, onbekend en niet nader in te delen	14.360
Totaal re-integratievoorzieningen	246.100

Bron: CBS

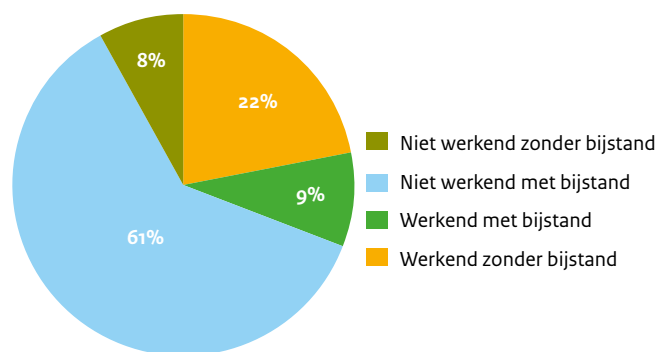
Het merendeel van de ingezette voorzieningen in december 2019 (61%) valt in de categorie 'voorzieningen naar werk of participatie'. Bijna de helft van deze voorzieningen betreft coachende ondersteuning naar werk of participatie (46%) en in een op de vijf gevallen wordt een vorm van scholing ingezet (21%).

Meer mensen geholpen bij re-integratie

In december 2019 ondersteunden gemeenten bijna 182.000 personen in het krijgen of behouden van een baan. Het merendeel van de mensen ontvangt één voorziening (76%). 18% ontvangt twee voorzieningen en 4% drie. Minder dan 2% maakt tegelijkertijd gebruik van vier of meer re-integratievoorzieningen.

Van de lopende re-integratievoorzieningen eind september 2019, zetten gemeenten 70% in voor bijstandsgerechtigden. De overige 30% van de voorzieningen wordt ingezet ten behoeve van niet-uitkeringsgerechtigden werkzoekenden (8%) en werkenden zonder aanvullende uitkering die ondersteuning nodig hebben (22%). Van alle bijstandsgerechtigden ontvangt ongeveer 30% hulp in de vorm van een of meer voorzieningen.

Figuur 5: Mensen met een re-integratievoorziening naar uitkeringspositie, derde kwartaal 2019.

Bron: CBS

Re-integratievoorzieningen worden in gelijke mate verstrekt aan alle leeftijdsgroepen. Van alle mensen die in december 2019 een voorziening ontvangen zijn de meeste tussen 45 en 55 jaar (22%).

Van alle mensen die in december 2019 een re-integratievoorziening ontvangen, heeft 50% een niet-westerse achtergrond en 41% een Nederlandse achtergrond. De man-vrouw verhouding onder ontvangers van een voorziening is 50%-50%.

Van alle ingezette instrumenten in december 2019, zijn de verschillende soorten loonkostensubsidie, de werkplekken en de jobcoaches meer voor mannen dan voor vrouwen ingezet. Vrouwen daarentegen krijgen vaker voorzieningen als vrijwilligerswerk, scholing, coaching naar werk of participatie en overige sociale activering.

Aan het werk

In de eerste helft van 2019 zijn ruim 49.000 mensen vanuit de bijstand gestart met een baan. 42% van deze mensen ontving voorafgaand aan de baan een re-integratievoorziening. Daarnaast startten de eerste helft van 2019 bijna 2.000 niet-uitkeringsgerechtigden een baan nadat ze met een voorziening van de gemeenten ondersteund zijn. Een maand na de start van de baan is 91% van deze mensen nog aan het werk.

In 2018 zijn ruim 84.000 mensen vanuit de bijstand gestart met een baan. Ook toen werd 42% van hen voorafgaand aan de baan met een re-integratievoorziening ondersteund. Daarnaast startten in 2018 2.800 niet-uitkeringsgerechtigden een baan met ondersteuning vanuit de gemeenten. Dat is bijna 7% van alle niet-uitkeringsgerechtigden die een baan startten in 2018.

Van al deze mensen die een baan startten in 2018, in totaal ruim 139.000, werkt driekwart na zes maanden nog steeds. Dit percentage ligt net iets hoger bij mensen die voor de start van hun baan een re-integratievoorziening kregen (77%) dan bij de mensen die geen voorziening ontvingen (74%). Bij uitkeringsgerechtigden is sprake van een duidelijk verschil tussen het aandeel dat na zes maanden werkt. Van de mensen met ondersteuning vooraf werkt 77% terwijl dit bij de mensen zonder voorafgaande voorziening 72% is.

Tabel 4: Aandeel personen werkend zes maanden na de start van een baan in 2018 naar uitkeringspositie en voorafgaande voorziening.

	Voorziening	Geen voorziening
Bijstandsgerechtigden	77%	72%
Niet-uitkeringsgerechtigden	75%	77%

Bron: CBS

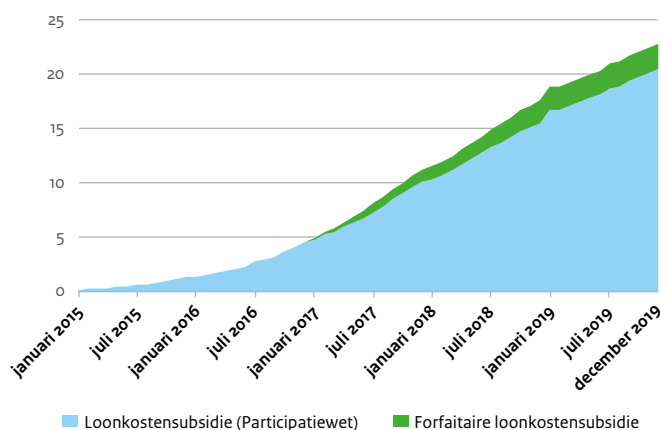
Ondersteuning voor mensen met een arbeidsbeperking

De instrumenten loonkostensubsidie, jobcoach en beschut werk bieden vooral steun aan mensen met een arbeidsbeperking die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon kunnen verdienen. Met een structurele loonkostensubsidie wordt de werkgever gecompenseerd voor de verminderde productiviteit van de werknemer. De hoogte van de tegemoetkoming wordt bepaald op basis van een loonwaarde berekening vooraf of wordt voor de duur van maximaal een half jaar op 50% vastgesteld (forfaitaire loonkostensubsidie). In deze periode wordt de uiteindelijke loonwaarde op de werkplek vastgesteld. Een jobcoach kan aanvullend de nodige begeleiding op de werkplek bieden aan de werknemer. Mensen met een beperking die meer begeleiding nodig hebben en alleen onder aangepaste werkomstandigheden kunnen werken komen in aanmerking voor een beschutte werkplek.

Stijgende inzet voorzieningen Participatiewet

Sinds de invoering van de Participatiewet is de inzet van het instrument loonkostensubsidie gestaag gegroeid. In december 2019 liepen 22.650 loonkostensubsidies, waarvan 2.150 forfaitair.

Figuur 6: Ontwikkeling inzet loonkostensubsidie, januari 2015 – december 2019 (x 1.000).

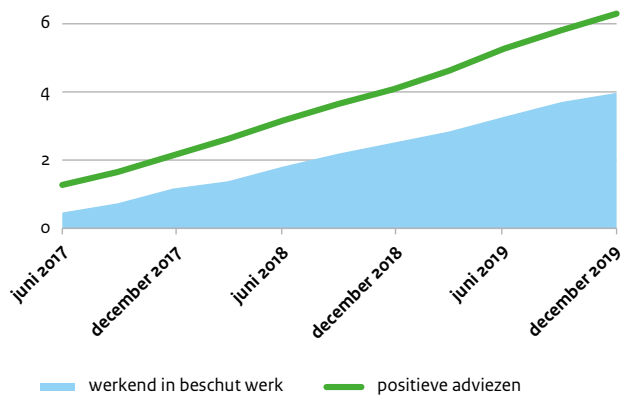
Bron: CBS

In december 2019 liepen 12.660 trajecten waarin een jobcoach voor de begeleiding van mensen met een arbeidsbeperking werd ingezet. De teller startte in januari 2015 op 350. Tot december 2018 groeide dit aantal gestaag door naar 4.210. Per januari 2019 is dit aantal meer dan verdubbeld naar 10.310. Dit hangt samen met de aanpassing in de statistiek: de omschrijving van de voorziening is verhelderd door het CBS en gemeenten hebben hun registraties tegen het licht gehouden.

Ook worden er steeds meer beschutte werkplekken georganiseerd door gemeenten en als voorziening aan mensen met een beperking aangeboden.

Om in aanmerking te komen voor een beschutte werkplek is een beoordeling door het UWV nodig. In de periode januari 2015 tot en met december 2019 heeft het UWV in totaal 6.318 keer een positief advies voor 'beschut werk' afgegeven. Na een positief advies doen gemeenten er gemiddeld drie maanden over om iemand te plaatsen op een beschutte werkplek. Volgens het UWV hebben in december 2019 in totaal 4.004 mensen beschut werk.

Figuur 7: Ontwikkeling beschut werk: totaal aantal positieve adviezen beschut werk en totaal aantal mensen werkend na positief advies, juni 2017 - december 2019 (x 1.000).

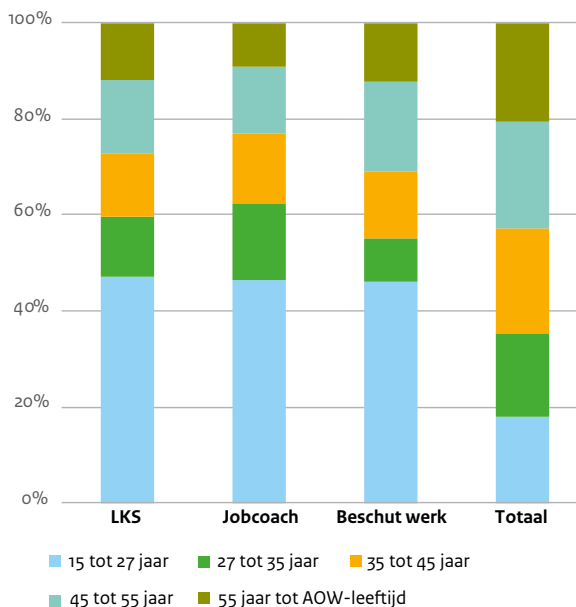

Bron: UWV

Ontvangers voorzieningen Participatiewet

Loonkostensubsidie, jobcoaches en beschut werk worden relatief het meest ingezet ter ondersteuning van jonge mensen. Bijna de helft van deze voorzieningen wordt ingezet voor de leeftijdsgroep tot 27 jaar (47%). Ter vergelijking, van alle voorzieningen die in december 2019 door gemeenten worden ingezet gaat 18% naar deze leeftijdscategorie.

Figuur 8: Inzet re-integratievoorzieningen naar leeftijd, december 2019.

Bron: CBS

Ongeveer twee derde van de nieuwe voorzieningen in de Participatiewet (loonkostensubsidies, jobcoaches en beschut werk) wordt ingezet voor mannen (respectievelijk 70%, 63% en 66%). Het grootste deel van de ontvangers van deze voorzieningen heeft een Nederlandse achtergrond (respectievelijk 69%, 63% en 64%).

Werk voor mensen met een arbeidsbeperking

De Wet banenafpraak en quotum arbeidsbeperkten heeft als doel mensen met een arbeidsbeperking aan een baan te helpen bij een reguliere werkgever, zowel in de markt- als overheidssector. Conform de banenafpraak moeten er in 2026 125.000 extra banen zijn ten opzichte van de nulmeting op 1 januari 2013. Diverse instrumenten van de Participatiewet (zoals loonkostensubsidies en jobcoaches) dragen bij aan deze doelstelling. Een deel van de doelgroep van de banenafpraak valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Eind 2018 waren er in totaal 162.000 mensen aan de slag onder de banenafpraak, in een beschutte omgeving van een sociale werkvoorziening (Wsw) of in beschut werk onder de Participatiewet. Veelal mensen die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon (WML) kunnen verdienen, maar niet duurzaam arbeidsongeschikt zijn. Zowel het aantal mensen onder de banenafpraak als in nieuw beschut werk neemt toe ten opzichte van eind 2015. Het aantal mensen in een sociale werkvoorziening (Wsw) daalt. Sinds de Participatiewet van kracht is, is nieuwe instroom in de sociale werkvoorziening niet meer mogelijk. Het aantal mensen in deze vorm van beschutte werkomgeving zal de komende jaren dus verder afnemen.

Per saldo over de drie wettelijke kaders zijn er eind 2018 bijna 20% meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk dan eind 2015.

Deze groei zet door in 2019. Eind 2019 werken 4.000 mensen op een beschutte werkplek onder de Participatiewet en bijna 120.000 onder de banenafpraak. Uitgedrukt in banen voor mensen uit de doelgroep banenafpraak staat de teller bijna op 137.000 banen.

Dit zijn bijna 72.000 banen meer dan tijdens de nulmeting. Het totaal aantal mensen dat eind 2019 op een beschutte werkplek onder de oude Wsw werkte wordt later in 2020 bekend.

Tabel 5: Aantal mensen werkzaam onder de banenafpraak, of op een beschutte werkplek onder de Wsw of de Participatiewet in 2015 - 2019.

	Eind 2015	Eind 2017	Eind 2018	Eind 2019
Banenafpraak	80.105	98.824	112.763	119.587
Beschut werk				
• Wsw	55.709	49.078	46.737	
• Participatiewet	0	1.184	2.542	4.004
Totaal	135.814	149.086	162.042	

Bron: UWV, Panteia

Eind 2019 staan in totaal bijna 230.000 mensen in het landelijk register waarin alle mensen staan die onder de banenafpraak vallen (doelgroepregister). Van hen hebben 120.000 (52%) dan een baan. Binnen het doelgroepregister vallen bijna 84.000 mensen onder de Participatiewet. Eind 2019 is 48% van deze gemeentelijke doelgroep aan het werk.

Bewerkingen door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid op basis van (voorlopige) gegevens van: CBS: Bijstandsstatistiek en Statistiek Re-integratie Gemeenten
UWV: Factsheet Banenafpraak, Rapportage Beschut werk
Panteia: Wsw-Statistiek
Aantallen boven 10.000 worden in tekst op duizendtallen afgerond. Door afrondingsverschillen tellen aantallen en percentages niet altijd op tot totaal.

Deze factsheet is een uitgave van:

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Xerox | OSAGE, Utrecht

© Rijksoverheid | Mei 2020